

Belházyiné Illés Ágnes – Leszkó Erika:
Változások az érmeutánzat készítés szabályozásában
Nem mind arany... és nem is mind érme

Mit szólna, ha valaki átnyújtana Önnek egy csillogó, arany 200 forintost? Ugye elsősre azt mondaná, hogy na, ilyen nincs is! De ha minden stimmelne, vagyis a felkínált érme pontosan megegyezne azzal a kétszázassal, amit az imént dobott be a parkoló automatába, akkor lehet, hogy elbizonytalanodna. Az utóbbi időben jelentősen megszorodtak a kereskedelmi forgalomban a valódival szinte tökéletesen megegyező érmeutánzatok, illetve módosított emlékérmék, melyek alkalmasak lehetnek a gyanútlan vásárlók megtévesztésére. Ezért döntött úgy a Magyar Nemzeti Bank (MNB), hogy szigorítja az érmeutánzatok készítésének és forgalmazásának rendjét.

A világ számos jegybankjához hasonlóan, az MNB is rendszeresen bocsát ki emlékérméket az ország jelentős történelmi, kulturális, természeti értékeiről, évfordulóról történő megemlékezés céljából.

Az MNB 1968 óta bocsát ki emlékérméket, melyek rendszerint nemesfémből (aranyból, ezüsből) készülnek, de 1980 óta nem nemesfém emlékérméket is kibocsát a jegybank. Többségük kétféle kivitelben készül, verdefényes (brilliant uncirculated vagy BU) és tükörfényes (proof vagy PP) technológiával.

Az emlékérmé a forgalmi érmehez hasonlóan törvényes fizetőeszköz, így szerepel rajta az értékjelzés, a „FORINT” és a „MAGYARORSZÁG” felirat, a verési évszám és a „BP.” verdejel.



Az emlékérmék rendelkeznek a törvényes fizetőeszköz kötelező alaki kellékeivel, amivel a kibocsátó a megemlékezés ünnepélyességét, az adott esemény, kulturális, természeti érték fontosságát kívánja hangsúlyozni. Bár az emlékérmék a névértékük erejéig törvényes fizetőeszközök, a mindennapi fizetési forgalomban jellemzően nem bukkannak fel, hiszen elsősorban gyűjtési, ajándékozási, megemlékezési célból kerülnek kibocsátásra. Az emlékérmékhez a gyűjtők nem a fizetési forgalomból, hanem a különböző érmeforgalmazással foglalkozó cégeken keresztül juthatnak hozzá.

Az MNB kizárólag a Magyar Pénzverő Zrt.-n keresztül bocsátja ki az emlékérméket. A Magyar Pénzverőtől- mint az emlékérmék hivatalos, elsődleges forgalmazójától -, 2014-től névértéken lehet megvásárolni az új kibocsátású színesfém- és ezüst emlékérméket, továbbá a nemesfém emlékérmék olcsóbb alapanyagú, színesfém változatát. A jegybank a névértékes értékesítés biztosításával az emlékérmék kultúra- és értékközvetítő szerepét kívánja erősíteni. A kedvezőbb vásárlási feltételek lehetőségét biztosítanak arra, hogy az emlékérmék a lakosság szélesebb köréhez juthassanak el.

Emlékörmékkel összetéveszthető érmék

A különféle eseményekről, évfordulókról megemlékező, törvényes fizetőeszköz funkcióval rendelkező *emlékérmék* mellett, a gyűjtői piacon a törvényes fizetőeszköz funkcióval nem rendelkező *emlékérmék*, medálok is megtalálhatóak. Az emlékérem, illetve medál, formájában, anyagában, előállítási módjában hasonló lehet az emlékérmékhez, azonban - mivel nélkülözi a törvényes fizetőeszköz funkcióhoz kapcsolódó kötelező alaki kellékeket -, ezért nem kötődik hozzá kibocsátói garancia.

Az elmúlt időszakban jelentősen megszorodtak a kereskedelmi forgalomban azok a (névértékkel nem rendelkező, törvényes fizetőeszköznek nem tekinthető) *emlékérmék*, melyek az MNB által kibocsátott (névértékkel rendelkező, törvényes fizetőeszköz funkcióval bíró) *emlékérmékkel* tematikájukban vagy képi megjelenésükben jelentős hasonlóságot mutatnak, így a laikus vásárlók által könnyen összetéveszthetők az MNB által kibocsátott emlékérmékkel.

A vásárlók megtévesztésére alkalmas eljárás az is, amikor az MNB által kibocsátott érméket átalakítják, módosítják (pl. az érmét bearanyozzák vagy az érme egyik oldalának képi motívumait festéssel megváltoztatják). Mivel a módosítás során a névértéket, a „forint” feliratot és a „Magyarország” feliratot tartalmazó oldal jellemzően változatlan marad – csak a másik oldal kerül átalakításra –, ezért a vásárlók azt hihetik, hogy ezen érméket az MNB a kereskedelmi hirdetésben szereplő formában bocsátotta ki.

Szigorúbb szabályozás

Az MNB által kibocsátott emlékérmék és forgalmi érmék védelme, a fogyasztók megtévesztésére alkalmas gyakorlatok visszaszorítása érdekében az MNB módosította az érmék utánzatairól szóló MNB rendeletet, az utánzatkészítésre vonatkozó előírások szigorításával, továbbá bizonyos tevékenységek korlátozásával.

A jogszabály alapján érmeutánzatnak minősül minden olyan tárgy (pl. érem, medál, zseton, kellékpénz) vagy képi ábrázolás, amely a forintérmék egészének, valamely részletének vagy tematikájának felhasználásával készül, és így alkalmas lehet arra, hogy forintérme látszatát keltse, függetlenül a méretétől, anyagától, színétől és a rajta megjelenő képi elemektől. A 36/2014. (IX. 25.) MNB rendelet az eddigiéknél jóval szélesebb körben határoz meg tiltó szabályokat az érmeutánzatok készítésére vonatkozóan és szűkíti az MNB engedélye nélkül készíthető érmeutánzatok körét.

Tiltott utánzatok és tevékenységek, valamint engedély nélkül készíthető utánzatok az új jogszabály alapján

TILOS	SZABAD
! Az MNB által kibocsátott emlékérmével vagy forgalmi érmével összetéveszthető vagy azokhoz képi megjelenésében hasonlító utánzatot ké-	✓ Az MNB által kibocsátott forgalmi érméről fémből az értékjelzést és „forint” feliratot egyidejűleg nem tartalmazó utánzatot készíteni,

<p>szíteni.</p> <p>! Az MNB által kibocsátott emlékérmé tematikájával azonos tematikájú utánzatot készíteni, az adott emlékérmé kibocsátásától számított egy évig. Fém alapanyagból az egy év leteletét követően sem készíthető emlékérméről utánzat az MNB hatósági engedélye nélkül.</p> <p>! Fémből a „forint” feliratot és értékjelzést egyidejűleg, valamint a „Magyarország” feliratot tartalmazó utánzatot készíteni.</p> <p>! A forint forgalmi érmék méretéhez hasonló méretekkel rendelkező, valamint a forintérmék alapanyagával megegyező fémötvözetekből utánzatot készíteni.</p> <p>! A forintérmék egyedi képi elemeit kereskedelmi célból módosítani, így pl. befestett, aranyozott forintérméket árusítani.</p> <p>! Az érmeutánzaton és az érmeutánzathoz kapcsolódóan bármely formában (pl. a csomagoláson, a hirdetésekben) az „érme”, „emlékérmé” kifejezést használni.</p>	<p>ha méretei és alapanyaga eltér a forintérmék méretétől és alapanyagától.</p> <p>✓ Az MNB által kibocsátott forgalmi érméről fémből az értékjelzést és „forint” feliratot is tartalmazó utánzatot készíteni, ha a közép-pontjában legalább 6 mm átmérőjű lyukasztás található, legfeljebb hatszögletű, vagy nemesfémből készül.</p> <p>✓ Nem fém alapanyagból a méretre, a formára és az alapanyagra vonatkozó megkötés nélkül utánzatot készíteni, amennyiben az utánzat a forintérmékkel nem téveszthető össze, vagy azokhoz képi megjelenésében nem hasonlít.</p> <p>✓ Elektronikus formában, valamint papír vagy egyéb nem fém alapanyagon illusztrációként utánzatot készíteni.</p>
--	--

Fontos változás a szabályozásban, hogy az utánzatkészítési előírások már nemcsak a forgalomban lévő bankjegyekre és érmékre, hanem a forgalomból bevont, de törvényes fizetőeszközre még átváltható bankjegyekre és érmékre is kiterjednek.

Abban az esetben, ha valaki olyan érmeutánzatot szeretne készíteni, ami eltér a szabadon készíthető utánzatokra vonatkozó követelményektől, az elkészítéséhez az

MNB engedélyét kell kérni. Az engedélyezési eljárás díjmentes, a kérelmet az MNB rendeletének mellékletében szereplő formanyomtatványon az MNB központi levél-címére kell beküldeni.

Az utánzatkészítésre vonatkozó szabályok betartását az MNB kiemelt figyelemmel kíséri. Az MNB rendeletben meghatározott szabályok betartását az MNB hatósági ellenőrzés keretében vizsgálhatja, és szabályszegés esetén jogosult szankciókat is alkalmazni. Az MNB által kiszabható bírság összege százezertől akár kétmilliárd forintig is terjedhet.

A tiltott, valamint az MNB engedélye nélkül illetőleg az MNB engedélyével készíthető utánzatokkal kapcsolatban bővebb információ, továbbá a 36/2014. (IX. 25.) MNB rendelet teljes szövege az MNB honlapján a Bankjegy és érme oldalon érhető el.

Az érmegyártás technológiája (Keretes)

Egy új érme elkészítése a művészi munkával kezdődik. A művész először az érme két oldalának grafikai terveit készíti el, majd ennek alapján az egyes érmeoldalak terveit gipsztányéron is kifaragja. A gipszmintáról műgyanta másolatot készítenek a verdében, amelynek mintáját egy úgynevezett redukáló marógép - spirális mozgással letapogatva -, a gyártani kívánt érme méretének megfelelően belemarja egy acélhengerbe. Az így kapott verőszerszámot - melyet apatónek neveznek - a verdévésnökei kézi munkával korrigálják. A verőtövek verés során elhasználódnak, de a végleges apatóval szükség szerint újabb verőtövet készíthetnek. Az érmeoldalak végleges apatóvei biztosítják a forgalmi- és emlékérmék esetében, hogy évtizedeken keresztül történő gyártásnál is ugyanúgy nézzenek ki az érmék, mit a korábbiak.

A vésnöknek nemcsak a fémmegmunkálás technológiáit kell ismernie, hanem rendkívüli kezűgyességgel és művészi képességgel is rendelkeznie kell. Nem véletlen, hogy számos vésnök vált utóbb neves tervezőművésszé, akiknek a munkája az eltelt évtizedek során a magyar éremművészetben is meghatározóvá vált (Berán József, Reményi József, Iván István, Kósa István).

Napjainkban a mechanikus redukáló gépeket felváltják a CNC marógépek, melyek rendkívül gyorsan, gazdaságosan és pontosan végzik el az apató első változatának gyártását. Ez azt jelenti, hogy a gipsztervről nem kell másolatot készíteni, mivel a lézeres beolvasó egység három dimenzióban, digitálisan archiválja a gipszterv plas-

tikáját. Korszerű szoftver segítségével a CNC gép kezelője a vésnökkel együtt számítógépen javítja ki a digitalizált terv kivitelezési hibáit, és a verési szakemberekkel közösen állítja be a gyártható plasztikai magasságokat. A szükséges módosításokat követően a CNC marógép elkészíti az apató első változatát. A szoftveres korrekció nagymértékben csökkenti a vésnöki munkát, így a szerszámgyártás idejét is.

A két érmeoldal verőtöveit vákuumkemencében 900 C°-ra felhevítik, majd nagyon gyorsan lehűtve megedzik azokat. A forgalmi érmék gyártásakor a lapkákat automatikusan adagolja a verőgép. A kisebb szériában vert emlékérmék lapkáit azonban rendszerint kézzel helyezik a verőgyűrűbe. A forgalmi érméket gyártó verőgépek ütésenként 100-200 tonnás erővel, percenként 6-800 db veretet gyártnak le. Egy-egy verőtővel 1 millió darab pénzérmét is lehet verni.

Az emlékérmék – amelyek anyaga legtöbbször nemesfém – a forgalmi érméknél jóval kisebb, néhány ezres mennyiségben készülnek, különleges felületi kivitelezésben és jellemzően nagyobb méretben. Ebből következően egy-egy emlékérmét 200-2000 tonnás erővel, többszöri ráütéssel lehet csak elkészíteni.

Szerkesztett formában a cikk megjelent a Napi.hu oldalán is, 2014. október 21-én.